

ירם א' ר' סידן תשע"ה

באר הגולה 52

הלכות ציצית סימן יד

ד * ומתר לטל (ז) [ז] (יג) טלית חבירו (יד) ולברך עליה, ובלבד (ס) (טו) שיקפל אותה אם מצאה מקפלת:
הגה והוא הדין בתפלין (נ"י פרק הספינה). אבל אסור ללמד מספרים של חבירו (טז) בלא דעתו, דחשיבן שפא יקרע אותם
(ט) בלמודו (נ"י הלכות קטנות): **ה * טלית (יז) של (י) שתפין (יח) חזקת בציצית, דכתוב על כנפי בגדיהם:**

באר היטב

ע"כ ט"ז. רש"ל פסק, דאין ללכת בלילה בלילה שלל ולבש טלית שאינו שלו, ואם אין לו טלית אחר ילבושנו בלא ברכה, כי הברכות אינן מעכבות. עוד כתב, דאפילו לדעת המכריזין על טלית שאולה הינו הטלית שלובש בעת התפלה עם הנחת תפלין, אבל מי שלובש כדי לעלות לתורה או ללכת לפני המכה, בנדאי אין לברך עליו. ודעת הרא"ש בהלכות ציצית דהעובר לפני המכה מברך, וכ"ה בפסקי תוספות במנחות סימן קס"א דכהניס המתעשרים בטלית שאינו שלקם פשעולין להוכיח מברכין, וכ"כ המ"א דאליהו וז"ל. גם בתשובת שער אפרים סימן יט ובתשובת בית יעקב סימן קיד פסקו דלא כהרש"ל, ע"ש. וט"ז הסכים עם מהרש"ל ופסק שלא לברך על טלית שאולה מציצתו, ומכ"ש אם נטלו שלא מדעת חבירו שבסעיף ד שאין מברך עליו, ע"ש. והמחבר יד אהרן סותר הראיות של הט"ז, ע"ש. ועין בס' בני חנא. ווען בספר אלהיו נכה הביא כמה שו"ת לרחות דברי מהרש"ל ופסק לברך אפילו בטלית שאולה אף לעלות לתורה. שאלה: אם מחזיק אדם להשאיל טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשלל טלית מאחרים בעירו? פסק בתשובת בית יעקב סימן קיד דאין מחזיק להשאיל טליתו לאחר ודאין לברך על טלית שאולה, ע"ש: **(י) טלית חבירו.** באקראי, אבל בקביעות אסור, ב"ח. וכתב רש"ל, דאסור לקח אותו מבהכ"נ בכות או איפכא: **(ס) שיקפל.** אפילו שלא כסדר קפולו הראשון, ובשבת אפילו אין מקפלו כלל שרי, מ"א, עין ע"ת ובהמ"י שריים סי' מו: **(ט) בלמודו.** ואפילו באקראי אסור ללמד בהם. ועין בח"מ סימן רצב סי' בהג"ה דנתבאר אם הקפיד אצל מ"ח ספרים מותר ללמד בהם ולהעתיק אם אין לו כיוצא בהם, וכתב ט"ז: וה"ה במשכון אצל מ"ח, והסמ"ע כתב שם: אם המקפיד מקפיד ע"ז אסור, אבל הש"ך שם חולק עליו וכתב דשרי, ע"ש, וכתב המ"א: דברי הרמ"ד, אבל ממ"ש מה"י כאן בשם הפוסקים משמע דמרי שואל שלא מדעת, עין שם: **(י) שתפין.** כמות השתפין עם העובר מלכדים אינו חזק בציצית, עין דמשק אליעזר בפרק ראשית הגז דף תכר ובירידה ה'.

משנה ברורה

ומזה נלמד לענגנו גם כן דצריך להחזירו להנותן בזמנו⁽²³⁾, הינו אם היום יצא בו בעליו, ושיב לו על-כפיו למחר קדם התפלה כדי שיהיה לו בעצמו גם כן במה לצאת; ואם לא תחזיר לו להנותן אין לו טלית אחר, נראה דנצטרך המתנה למפרע ולא קרינא בה 'פוסתה' ונאף ישיב לו טלית קטן, מכל מקום מסתברא דאדעתא דהכי לא נמן לו, דלא כמו שכתב בספר נתיבותיים. גם נתבאר שם דאחר שציצא בו צריך לחזור ולתנו לבעליו במתנה כדי שיהיה של בעלים⁽²⁴⁾, שהרי נעשה של⁽²⁵⁾, ופשוט דהכי נמי בענגנו. נראה לי פשוט דאם נתקלקל הטלית או אחת מציצותיה אצל השואל, אף שהיה על-ידי אנס, ולא תחזיר לו כמו שלקחה, אינו יוצא בהמנחה, עין בסימן תרנח סעיף ד ובחידושי ר' עקיבא איגר שם: **ד (יג) טלית חבירו.** פרוש, שלא מדעתו, דניחא לה לאיניש דלעבר מצוה בממונה⁽²⁷⁾. ודאקא **(כז) באקראי,** אבל בקביעות אסור⁽²⁸⁾; ואפילו באקראי, ודאקא באותו מקום⁽²⁹⁾, אבל להוציאו מביתו לבית-הכנסת או איפכא אסור, דאפשר שמקפיד עליו⁽³⁰⁾ והוי גזל. ועין בפריימגרים שכתב דבכל גווי נאוי לזהר בשבועתו עמו שישאלנו, ואין סומכין על החזקה במקום שיכולין לברור בקל, וכל-שכן אם יודע בו שהוא מקפיד⁽³¹⁾: **(יד) ולברך עליה.** עין במגן אברהם⁽³²⁾. ועין בדרד"חיים שכתב דיותר טוב שיכונן שלא לקנות ולא יברך⁽³³⁾: **(טו) שיקפל אותה.** **(כז) בקפולה הראשון,** (כז) ובשבת וקפל אותה ולא בקפולה הראשון⁽³⁴⁾. והמגן אברהם מקל בשבת שלא לקפל כלל⁽³⁵⁾: **(טז) בלא דעתו.** אפילו (כז) באקראי בעלמא, דחשיבן שפא יקרע בהן הרבה עד שיתקדשו מרב הממשותף⁽³⁶⁾. והעולם נוהגין בשמאצין סדור-תפלה או מחזור בבית-הכנסת שלוקחין אותו כדי להתפלל בו, ואיני יודע המר לזה⁽³⁷⁾. דמאי שנא סדור מספרים [פמ"ג]: **ה (יז) של שתפין.** וטלית של שתפון נכרי וישראל או איש ואשה, חזקת בציצית ולא יברך עליה⁽³⁸⁾; אך צו"ת החיים, דלא כדמשק אליעזר, ע"ש: **(יח) חזקת וא"ר שתברור מרצה שאלף חבירו בו, והוא גלי ציצית, חזקת לצשות במשנה ברורה** כמה שכתבנו: וא"ר שתברור מרצה וכו', והוא מהפריימגרים;

שערי תשובה

ועין מ"ש בזה בקונטרס שערי אפרים שעל הלכות קריאת התורה שער י סעיף ח ובפתחי שער שם. ומ"ש מתשובת בית יעקב, ע"ש שהביא מדין אחרון המבאר בס"ס תרנ"א שמוטב שישלחנו לקהל, וכתב כמה חלוקי דנים בזה, וגם לתרץ קשיא הט"ז ומכ"א שהקשו מאחריו על ציצית, ועין בירידה סי' תרנ"ח מ"ש בזה: **(י) טלית חבירו.** עכ"ה"ט בשם רש"ל. ועין ט"ז דהרש"ל סי' כה דהינו כשהניחו במקום מקדו, ע"ש, ור"ל דאם לא הניחו במקום מקדו סימן לדבר שאינו מקפיד על מקדו וירשתו. ואמנם דעת רש"ל בכל טלית שלובש בלא דעת חבירו לא יברך, ומכ"ש בזה נראה דאף מי שנוהג לשלובשו במקדו לברך, בזה שמוציאו חוץ למקדו לפי שבעל הטלית לא הקפיד להניחו במקום מקדו, לא יברך עליו:

באר הגולה

מציצתו, ומכ"ש אם נטלו שלא מדעת חבירו שבסעיף ד שאין מברך עליו, ע"ש. והמחבר יד אהרן סותר הראיות של הט"ז, ע"ש. ועין בס' בני חנא. ווען בספר אלהיו נכה הביא כמה שו"ת לרחות דברי מהרש"ל ופסק לברך אפילו בטלית שאולה אף לעלות לתורה. שאלה: אם מחזיק אדם להשאיל טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשלל טלית מאחרים בעירו? פסק בתשובת בית יעקב סימן קיד דאין מחזיק להשאיל טליתו לאחר ודאין לברך על טלית שאולה, ע"ש: **(י) טלית חבירו.** באקראי, אבל בקביעות אסור, ב"ח. וכתב רש"ל, דאסור לקח אותו מבהכ"נ בכות או איפכא: **(ס) שיקפל.** אפילו שלא כסדר קפולו הראשון, ובשבת אפילו אין מקפלו כלל שרי, מ"א, עין ע"ת ובהמ"י שריים סי' מו: **(ט) בלמודו.** ואפילו באקראי אסור ללמד בהם. ועין בח"מ סימן רצב סי' בהג"ה דנתבאר אם הקפיד אצל מ"ח ספרים מותר ללמד בהם ולהעתיק אם אין לו כיוצא בהם, וכתב ט"ז: וה"ה במשכון אצל מ"ח, והסמ"ע כתב שם: אם המקפיד מקפיד ע"ז אסור, אבל הש"ך שם חולק עליו וכתב דשרי, ע"ש, וכתב המ"א: דברי הרמ"ד, אבל ממ"ש מה"י כאן בשם הפוסקים משמע דמרי שואל שלא מדעת, עין שם: **(י) שתפין.** כמות השתפין עם העובר מלכדים אינו חזק בציצית, עין דמשק אליעזר בפרק ראשית הגז דף תכר ובירידה ה'.

באר הגולה

בפרוש דלא צריכא להא דכתב הרשב"ם בבא-בתרא קלו, ורעונו לומר באחרון דאדעתא דהכי וכו', דבזה הלא גם בטלית של שתפין חזקת. ואולי טעם הדרך הסיים דפעמים העיר גדולה מאד ולא ימטי שנה פרושה לכל חד, ויציין שפרש רש"י בספר כז ע"ב ד"ה כל האנדה, ע"ש. ובספר שער אפרים כתב דיותר טוב לקח טלית שאולה בעת עלייתו לתורה מלקח טלית הקהל, שבטלית הקהל נכנס לכלל ספק שמא מחזיק לברך; ואם לקח טלית הקהל ויוצא לברך, יבנו אז שו"ע ללבוש לשם מלבוש של ציצית, ויטעם בו ראשו כמו בשחרות, ואין צורך אז לעמוד מעטף שעור הלוח ד' אמות וכו', ואם אינו רוצה לברך עליו לא יטעם ראשו כלל רק צטיפת הגוף לבר; ונתן טעם לברכו בהפתחי שער שם וכו' וזה לשונו: בטלית הקהל יש לברך עליו כמו בטלית של שתפין, ומכל מקום נראה דאקא כשמשטף בו ראשו כדרך צטיפת שחרית, הא בלא הכי אין לברך, אף שיש דעת קצת פוסקים החולקים על זה וסבירא להו דעטוף הגוף סגי, מכל מקום אין בנחתו להתעטף כלל רק לבישה לשעתו משום כבוד בעלמא, לא קרינא "אשר תכסה בה" בעטוף ארצי קוץ; ואף בטלית שלו, אם זמנו בהול שאינו יכול להתעטף בו ממש ונתנו על הכתפים לבר לשעה קלה בשעת הקריאה ודעתו להסירו מיד, צריך עיון בזהאי גונא, עד כאן לשונו, ודבריו חלושים במקצת, דהלא הסכמת השלחן צריך לעיל בסימן ח להתעטף אינו לעכובא, וגם טעם השני שלו מרש"ל ומגן אברהם ואלהיה ובה ושארי אחרונים משמע דבברך שלו בנדאי חזק לברך, ולא חלקו כלל בין אם מעטף ראשו או לא, משמע מדבריהם דבכל גווי חזק על-ידי לבישה זו בציצית. מכל מקום מה שכתב בשערי אפרים ג"ל דבכונן אז בלבישתו לשם מלבוש של ציצית ולא לכבוד בעלמא, דבריו נכונים מאד מדינא משמע אחר, דהלא קמא לן בסימן ס סעיף ד דמצות צריכות בנהגה ולעכובא הוא, כמבאר שם וכמו שכתב בסימן ח במשנה ברורה סעיף קטן יט, ע"ש. אחר-כך מצאתי חבר לשערי אפרים, והוא מה שכתב בבאר היטב בסימן יח סק"ד בשם הל"ח תמודות דהמשטף מפני כבוד הצבור אין מברך⁽²⁶⁾, ומסתמא טעמו כמו שכתב בשערי אפרים דאפשר דנה אינו נקרא לבישה המתקנת בציצית. ועין מגן אברהם סוף סימן יט כמה שכתב בשם התוספות, וצריך עיון: *** מותר לטל טלית חבירו וכו'.** שאלה: אם מחזיק אדם להשאיל טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשלל טלית מאחרים בעירו? פסק בתשובת בית יעקב בסימן קיד דאין מחזיק להשאיל טליתו לאחר ודאין לברך על טלית שאולה, ע"ש, ור"ל דאם לא הניחו במקום מקדו סימן לדבר שאינו מקפיד על מקדו וירשתו. ואמנם דעת רש"ל בכל טלית שלובש בלא דעת חבירו לא יברך, ומכ"ש בזה נראה דאף מי שנוהג לשלובשו במקדו לברך, בזה שמוציאו חוץ למקדו לפי שבעל הטלית לא הקפיד להניחו במקום מקדו, לא יברך עליו:

שער הציון

(כז) ב"ח ומגן אברהם: (כז) פריימגרים: (כז) כנסת הגדולה: (כז) פריימגרים:

הלכות ציצית סימן יד

ביאורים ומוספים

(30) ואף בלא חשש גזל, כתב הרמ"א (ח"מ סי' קסג סי' ש) שאין להוציא מבית הכנסת טלית או ספר בלא רשות בעליהם, שכן נמצא בתקנות קדומות שלא לעשות כן.

(31) ובאופן זה, כתב לקמן (סי' תרמט ס"ק לד) שאסור מדינא ליטול שלא מדעתו.

[משנ"ב ס"ק יד]

עין במגן אברהם⁽³²⁾. ועין בדרך החיים שכתב דיותר טוב שישכנע שלא לקנות ולא יברך⁽³³⁾.

(32) בדבריו (ס"ק ח) מבואר, שטלית ששאלה שלא מדעת בעליה, אין הסברה של 'ניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממוניה' מחשיבה אותה כמתנה על מנת להחזיר [וכמו שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תרמט ס"ק לג) לגבי לולב, שביום הראשון שצריך להיות 'לכם' לא מועילה סברת 'ניחא ליה וכו'...], מ"מ כתב המג"א שמותר לו לברך עליה, כמו שכתב (ס"ק ה) לגבי השואל טלית שאינה מצויצת שפטר מלהטיל בה ציצית, ומ"מ אם הטיל בה מברך עליה כמו נשים המברכות על מצוות שהזמן גרמן שפטורות מלקיימן.

(33) והטעם שלא יברך מבואר בדבריו, שאין זה דומה לטלית שאולה שהטיל בה ציצית שמברכים עליה, כיון שכאן מדובר שגם החוטאים שאולים, והרי זה כמו אתרוג שאול שאין מברכים עליו.

[משנ"ב ס"ק טו]

ובשבת יקפל אותה ולא קפולה הראשון⁽³⁴⁾. והמגן אברהם מקל בשבת שלא לקפל כלל⁽³⁵⁾.

(34) וטעם הדבר מבואר בשו"ע לקמן (סי' שב ס"ג ובמשנ"ב שם ס"ק יד-טו) שאסור לקפל בגד בשבת משום שנראה כ'מתקן מנא'. ואם לא מקפל כקיפולה הראשון, כתב שם (ס"ק יח) שמותר, משום שאין לקיפול כזה שום קיום ואינו כמתקן כלל. וראה עוד לקמן (שם ס"ק יח) מה שכתבנו עוד בזה.

(35) ובטעם הדבר כתב המחצה"ש (ס"ק ט, וסי' שב ס"ק ו), שיכול הנוטל לחשוש לדעת הסוברים (לקמן שם ס"ג) שאין היתר לקפל אף שלא בקיפול הראשון, שאף על פי שלא נפסק כדעה זו, מ"מ ניחא ליה לבעל הטלית שלא יעשו אחרים איסור בגללו לשום דעה, דבר שאין לו הפסד כי אם מועט ביותר. אמנם אם היתה הטלית לבנה וחדשה שעדיין לא נתכבסה, ורוצה הבעלים להתעטף בה באותו היום, מבואר לקמן (שו"ע שם, ובמשנ"ב שם ס"ק יג ו-יד) שלכל הדעות מותר לקפלה בשבת במקום הקיפול הראשון.

[משנ"ב ס"ק טז]

אפילו באקראי בעלמא, דחשיבין שמה יקרא בקוץ הקפה עד שיתקדשו מרב המשמוש⁽³⁶⁾.

(36) ובטעם הדבר כתב בשו"ע לקמן (סי' תרמט ס"ק ל) שהוא משום שאין שיעור ללימוד, ולכן אסור אפילו באקראי בלבד.

[משנ"ב שם]

שלוש חתיכות אותן כדי להתפלל בו, ואיני יודע הפר לזה⁽³⁷⁾.

(37) ולענין סידורים הנמצאים במקומות של רבים, כגון בכותל המערבי וכדו', דעת הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא) שאף אם רשומים בהם שמות וכתובות של אנשים, מסתבר שמותר להתפלל בהם, מפני שככל הנראה דעת אותם אנשים לנדב סידורים אלו לצורך הרבים. וכעין זה הובא בספר דינים והנהגות המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק יב]

ומנה נלמד לענינו גם-כן דצריך להחזירו לתנות בזמנו⁽³⁸⁾ וכו', צריך לחזור ולתנו לבעליו במתנה כדי שיהיה של בעלים⁽³⁹⁾, שצריך נעשה שלו⁽⁴⁰⁾.

(23) ואם מחל הנותן על תנאו תוך הזמן, ואמר הריני כאילו התקבלתי, כתב לקמן (סי' תרנח ס"ק טו) שהחיי אדם הסתפק בזה, והביא שם שבמאירי כתוב שמועיל, אולם אם אמר כן לאחר הזמן, כתב בשו"ע שם (ס"ק יט) שאינו מועיל, כיון שלא התקיים התנאי, וממילא התבטלה מתנתו והתבטלה מצותו.

(24) ואם החזיר המקבל בסתם ולא פירש לשם מתנה, כתב בשו"ע לקמן (שם ס"ק כד) שמועיל, כיון שאומדנא דמוכח הוא, שהרי אם לא כן לא יצא למפרע ידי המצוה, ומשום כך הרי הוא כאילו פירש. ורק אם מחזיר להדיא שלא לשם מתנה, אינו מועיל, וכתב שם שכן הובא ברא"ש (סוכה פ"ג סי' ל) בשם בעל העיטור.

(25) אמנם, אף על פי שהמקבל לא יצא ידי חובתו אם לא חזר והקנה לבעלים, שהרי לא קיים תנאו, מ"מ הבעלים יכולים לצאת ידי חובתם בצירוף כזה, שהרי כיון שלא התקיים התנאי, התבטלה המתנה למפרע, ובאילו לא נתנו לו כלל, וכמו שכתב לקמן (שם ס"ק כ) לענין ארבעת המינים. ועיין שם שכתב שמלשון הרמ"א שם משמע לא כן, והניח בצ"ע.

[ביה"ד ד"ה שאלה]

והוא מה שכתב בבאר היטב בסימן יח ס"ק ד בשם הל"ח המודות דהתעטף מפני כבוד הציבור אין מברך⁽²⁶⁾.

(26) שם מדובר על האומר קדיש יתום לפני התיבה, שכתב הל"ח חמודות שיתעטף מפני כבוד הציבור ולא יברך עליה, והובאו דבריו במשנ"ב לקמן (שם ס"ק ה).

[משנ"ב ס"ק יג]

דניחא לה לאיניש דליעבד מצוה בקמנו⁽²⁷⁾ וכו', אכל קביעות אסור⁽²⁸⁾; ואפילו באקראי, דוקא באותו מקום⁽²⁹⁾, אכל להוציא מביית הכנסת או איסקא אסור, דאפשר שמקפיד עליו⁽³⁰⁾ וכו', וכל"שכן אם יודע בו שהוא מקפיד⁽³¹⁾.

(27) ואפילו אשה, במצוות שאינה מחויבת בהן, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' קו) שיכולה להשתמש בחפציו של האיש בלא ידיעתו, כיון שעל כל פנים מקיימת מצוה בכך, ואף על כך נאמרה החזקה שניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממוניה.

ולשתמש בחפץ של קטן שלא בידיעתו, לצורך מצוה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם סי' קז) שמותר, משום שגם הקטן ניחא ליה דליעבד מצוה בממוניה.

(28) מקור דין זה הוא הבי"ח, ושם כתב שמותר להניח תפילין של חבירו דוקא באקראי, אבל בכל יום אסור. ובנוטל לולב של חבירו, כתב המשנ"ב לקמן (סי' תרמט ס"ק לד) בשם הפמ"ג שמותר ליטול דוקא פעם אחת, אבל כל שבעת הימים יתכן שמקפיד ואסור.

(29) ואם הטלית מונחת במקום המוצנע, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שאסור לקחתה משם אלא אם כן הוא יודע בבירור שהבעלים אינו מקפיד.

ובטעם הדבר שהמוצא טלית המונחת בבית הכנסת יכול לתלות שהמשיאיר טליתו שם אינו מקפיד על השימוש בה, אף שבדיני ממונות אין הולכים אחר הרוב, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כ אות א) שהוא משום שתולים שכל האנשים אינם מקפידים על כך, ולכן יכול להתעטף בה.

הַלְבוֹת צִיצִית סִימָן טו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

אָפּלוּ הָיָה אִם לֹבֶשׁוּ בְּגָזָה וּמְבָרֵךְ עָלָיו עוֹבֵר בְּלֹא תִשָּׂא⁽⁴⁰⁾.

(40) כן הוא לשון הגמרא (ברכות לג, א) לגבי המברך ברכה שאינה צריכה, ולקמן (סי' רטו ס"ק כ) כתב שלדעת הרמב"ם הוא איסור דאורייתא, אבל לדעת כמה ראשונים אינו עובר אלא איסור דרבנן, כיון שהוא מזכיר את השם בברכה דרך שבח והודאה, וקרא אסמכתא בעלמא. ויש לדון האם נחשב למברך דרך שבח והודאה גם כשהוא לובש בגד גזול ונחשב כמנאץ.

סִימָן טו

אִם לְהַתִּיר צִיצִית מִבְּגָד לְבָגָד וְדִין נִקְרַע הַטְּלִית

[משנ"ב ס"ק א]

גַּם אָפּלוּ מְטִילֵי-גָדוֹל לְטִילֵי-קָטָן, שְׁטִילֵי-גָדוֹל וְטִילֵי-קָטָן שְׁוִיָּם⁽¹⁾.

(1) אמנם, ישנם דברים שחלוקים הם זה מזה בדינם, משום שטלית גדול מיוחדת לתפילה, כמו שכתב לקמן (סי' כא ס"ק יב) שמשום כך ראוי לשכב עם טלית קטן בלילה אבל לא עם טלית גדול. וכן חילק שם (בס"ק יד) שבטלית קטן מותר להיכנס לבית הכסא, אבל בטלית גדול אין נכון להיכנס.

[משנ"ב שם]

אָבֵל אֵין לְהַתִּיר צִיצִית מְטִילֵי שֶׁל גָּדוֹל וְלִתְנֵם בְּטִילֵי שֶׁל קָטָן, דְּחִיּוּבוֹ רַק מִבְּרִיבָנָם⁽²⁾.

(2) ולענין השאלת תפילין של גדול לקטן, כתב בבית"ל לקמן (סי' לו ס"ג ד"ה לקנות) שיכול האב לתת את התפילין שלו לבנו הקטן לחנכו בהן במצות תפילין, ומוכח מדבריו שאין בכך משום הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה.

לענין גדול אם ראוי להשאיל טליתו לקטן, וכן שני אחים שאחד בן י"ג והאחר בן י"ב אם יש להקפיד שלא יחליפו טליתותיהם זה עם זה, כתב הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות יח) שמסתבר שאין להקפיד בזה, לפי שרק החלפה קבועה מטלית של גדול לטלית של קטן חשובה הורדה בקדושה, מה שאין כן השאלה לזמן, שזה לא גרע מאדם שפרשט טליתו ואינו מקיים בה מצוה כלל. עוד כתב שם, שאף על פי שמסתבר שאין בזה משום הורדה בקדושה, מ"מ נראה שיש להקפיד בזה מטעם אחר, כדי שלא תהיה הטלית שאולה, כמבואר לעיל (סי' יד ס"ק יא).

[משנ"ב ס"ק ה]

אָבֵל אִם הָיָה בְּהַתִּיכָה שְׁעוֹר שִׁיחָהּ בּוֹ קָדִי לְהַתְּעָשׂוּ, מִתָּר לְצַרְף אוֹתוֹ לְבָגָד אַחֵר אָפּלוּ עִם צִיצִיּוֹתָיו⁽³⁾.

(3) החזו"א (אור"ח סי' ג ס"ק כא) ביאר את דברי המג"א, שכל דבריו הם באופן שתפר חתיכת בגד שאין בו ציציות, לבגד שכבר הטיל בו שתי ציציות, ושוב אחר כך הטיל שתי ציציות בבגד שהוסיף, והחידוש בכך הוא שלא נאמר שבקרנות שהוסיף לאחר שכבר הטיל שתי ציציות יש חסרון של 'תעשה ולא מן העשוי', אלא כיון שגם קודם הוספת הקרנות הללו יש שיעור המחייב ציצית, לכן נחשבת הטלת שתי הציציות הנוספות כעשייה גם בציציות הראשונות. אמנם המשנ"ב להלן (ס"ק ט) כתב שבכזה אופן לדעת כולם מותר.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְדִנְקָא אִם קִדְּם שְׁתַּחֲבֵר לֵה הַכֶּנֶף הִנֵּה גַם-כֵּן בֵּת חִיּוּבָא, כְּגוֹן שֶׁלֹּא נִקְרַע מִכְּנֵה הַכֶּנֶף בְּעִגּוּל⁽⁴⁾.

(4) ואם נקריעה הכנף ונעשית בת חמש כנפות או יותר, כתב לעיל (סי' י ס"ק ג) שיש לחוש לכתחילה לדעת הפוסקים בה מציציות, ואף על פי שבתחילת הקריעה לעולם נעשית בת שש, כתב בשו"ת אבן ישראל (ח"ט סי' סג) שכיון שעומדת להיחתך כולה, אין לקרנות אלו חשיבות כנף.

[משנ"ב ס"ק ז]

כֹּל זֶה הוּא לְדַעַת הַשֶּׁלֶחֶן-צֶרוּף⁽⁵⁾.

(5) וכן כתב בשע"צ להלן (ס"ק כג) בביאור דעת השו"ע, מאידך, החזו"א כתב (אור"ח סי' ג ס"ק כא), שלא מצינו שהיקל בזה השו"ע, שהרי ספק דאורייתא הוא, ולא היקל בזה השו"ע להלן (ס"ג) אלא באופן שיש בשני החלקים שיעור בגד.

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּהַצִּיצִית שֶׁנִּשְׁאַרְוּ אֵין שָׁם פְּסוּל עֲלֵיהֶם, כִּיּוֹן דְּלִישׁ בְּהֵן קָדִי שְׁעוֹר עֲטוּף⁽⁶⁾.

(6) ומה שאין דנים את הכנפות החדשות כאילו נעשו אחר שהטיל את הציציות הראשונות, ויהיה פסול משום 'תעשה ולא מן העשוי', כדן המטיל ציצית בבגד של שלש כנפות ואחר כך עשה בו כנף רביעית [המבואר בשו"ע לעיל סי' י ס"ה], ביאר בשו"ת אבני נזר (אה"ע"ז סי' קצג אות י) שכיון שבמעשה אחד התבטלו שתי הכנפות הקודמות ונעשו שתי כנפות חדשות, אין זה נחשב לדבר חדש אלא זו הטלית שהיתה מתחילה.

[ביה"ל ד"ה טלית]

וְאִם הָיְתָה מִתְחִלָּה גְּדוּלָּה מְאֹד עַד שֶׁאֵין אָפְשָׁר לְלַבֵּשׁ קָדִי⁽⁷⁾.

(7) היינו כמו שכתב במשנ"ב לעיל (סי' י ס"ק טז), שהבגד ארוך מאוד פי שנים בקומתו, ואינו יכול ללבושו אלא אם כן כופלו.

המשך מעמוד קודם

(39) ובטעם הדבר כתב הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות יז), שכיון שמעיקר הדין נשים פטורות מציציות, הרי זו כטלית המשותפת לנכרי וישראל שאין לברך עליה. ועל אף פי שכתב הרמ"א לקמן (סי' יז ס"ב) שלפי מנהגינין הרשות בידן לברך על טלית, אין זה אלא מפני שקיבלו את הדבר על עצמן, אבל בנוגע להאיש הרי זה כשותפות עם גוי. עוד הוסיף שם, שאף האשה לא תברך על טלית זו, כיון שאין מנהג הנשים לברך על טלית שאנשים אינם מברכים עליה.

וטלית השייכת בשותפות לגדול וקטן, כתב בשו"ת חתן סופר (שו"ע ח"א שער הגדילים וכלאים סי' כ אות יא) שכיון שהקטן עתיד להגיע לכלל חיוב כשיגדל, הרי כבר כעת הוא שייך בחיוב בציצית וצריך לברך עליה.

(פ"כ אות ז), שהחזו"א התיר לשבת על כסאות שאנשים השאירו בבית הכנסת, משום שעל דעת כן הניחום שם, שיוכלו אנשים לשבת עליהם עד אשר יבואו לקחתם.

[ביה"ל ד"ה מתן]

פֶּסֶק בְּתִשְׁבֹּחַ בֵּית-יִצְחָק בְּסִימָן קיד דָּאֵין מְחִיב⁽³⁸⁾.

(38) ולענין אתרוג, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרנח ס"ק מב) בשם המג"א שמוטב שישלחנו לעיר אחרת שאין להם אתרוג כלל, והוא יברך על של הקהל. וכן הוא בתשובת בית יעקב שהביא בביה"ל, שיש לשלוח את האתרוג לכפר, כיון שרבים הם, והוא יצא בשל הקהל.

[משנ"ב ס"ק יז]

אוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה, חִתְּבָה בְּצִיצִית וְלֹא קִבֶּרְךָ עֲלֶיהָ⁽³⁹⁾.

יו"ב ד' סיון תשע"ה

כז באר הגולה

הלכות ציצית סימן טו

טו אם להתיר ציצית מבגד לבגד ודין נקבע הטלית, וכו' ו' סעיפים:

א מנחות מא ושבת
ב כב וכלשמואל
ג מנחות מא
ד תשובת הרשב"א
ה מנחות מא וברכי
מאיר

א *מותר להתיר ציצית מטלית זה (א) ולתנן (ב) (א) (ב) בטלית אחר, אבל שלא להניחם (ג) (ג) (ג) בבגד אחר לא: הגה ודוקא בטלית של (ג) (ד) בר חיובא, אבל מותר להתיר הציצית מטלית של מתים (מרדכי ורמב"ם פרק כ"ב דף כב); ב (ה) באינו יכול לקח הבגד כמו שהוא (ו) עם הציציות ולהפריד (ז) בבגד אחר, משום ד'על פניו בגדיהם' בעינו, וכן זה לא היה מבגד זה בשעת עשייה: ג *טלית מציצת כהלכתה שחלקיה לשתיים (ח) ובכל חלק יש בו שעור להתעטף, ונשאר לכל אחת מהם ציצית אחת או שתיים, (ט) אין בו משום תעשה (ז) ולא מן העשוי: ד' נקבע הטלית

שערי תשובה

(א) בטלית אחר. אפילו מטלית חדש, וכ"ש מטלית חדש לשון שמותר להתיר ולתנן בטלית חדש, ודוקא בשביל החוטין שלמים, ע"ל סימן יב ס"ק ב, ועין מ"ש היר"א (ג) בבגד אחר לא. כי אז יש אסור, שמבגד טלית של מצוה בחנם, ואם רוצה לעשות בו ציצית יותר ימים, מותר לשלן, לבוש. וה"ה אם נפסקו, אע"פ ששנים ע"פ הדין, רשאי להתירן ולעשות בהם שלמים, מ"א. ואם רוצה לעשות מהטלית בגד שלא יהיה לו ד' כנפות, מותר לשלן. ולאחר שהתיר הציצית מותר להשתמש בטלית לאיזה תשמיש שירצה, ובלבד שלא יתא תשמיש מנקה. ע"ל סי' כא ס"ק ב, ועין ע"ת: (א) בר חיובא. אפילו אינו חייב אלא מדרבנן. עין ע"ת ס"ק ג שדרכיו מנגמין: (ד) ולא מן

באר הגולה

בעברה, וכדלקמן בסימן כה ס"ק כו במגן אברהם, ואס"ן הכי נמי בענינו, כיון שנתערב בלבישתו אסור גזל, תר הוי מצות ציצית שלו כב בעברה ואינו יוצא בה ידי המצוה:

* טלית מציצת כהלכתה שחלקיה לשתיים (ח) ואם היתה מתחלה גדולה מאד עד שאי אפשר ללבש בה, אפשר דמפסק הציצית אף לאחר שחלק הבגד לשתיים משום תעשה ולא מן העשוי, לדעת הפוסקים אותה מתחלה קדם שנתחלקה, עין

באר היטב

(א) בטלית אחר. אפילו מטלית חדש, וכ"ש מטלית חדש לשון שמותר להתיר ולתנן בטלית חדש, ודוקא בשביל החוטין שלמים, ע"ל סימן יב ס"ק ב, ועין מ"ש היר"א (ג) בבגד אחר לא. כי אז יש אסור, שמבגד טלית של מצוה בחנם, ואם רוצה לעשות בו ציצית יותר ימים, מותר לשלן, לבוש. וה"ה אם נפסקו, אע"פ ששנים ע"פ הדין, רשאי להתירן ולעשות בהם שלמים, מ"א. ואם רוצה לעשות מהטלית בגד שלא יהיה לו ד' כנפות, מותר לשלן. ולאחר שהתיר הציצית מותר להשתמש בטלית לאיזה תשמיש שירצה, ובלבד שלא יתא תשמיש מנקה. ע"ל סי' כא ס"ק ב, ועין ע"ת: (א) בר חיובא. אפילו אינו חייב אלא מדרבנן. עין ע"ת ס"ק ג שדרכיו מנגמין: (ד) ולא מן

משנה ברורה

בו ציצית: אבל שתפין ויש בו ציצית, ואחר מקפיד על חברו שלא ילך בו, אפילו יש בו כדי חלקה ובכל חלק שעור טלית, אפילו הכי אם לובשו בגולה ומכרף עליו עובר בלא תשא⁴⁰, כי חלק האחד שבו ב' ציצית אינן שלו, וכל-שכן אם אין בו עדין ציצית נפמ"ג. ולפי זה בטלית שנשאר להיורש מאביו, ושארי אחיו מקפידין עליו, יש לזהר שלא לברך עליו עד שיתפשו בנייהם:

א (א) ולתנן וכו'. אפילו (א) מטלית חדש לטלית חדש, וכל-שכן מטלית לשון שמותר להתיר ולתנן בטלית חדש שרוצה ללבשו ולתנן בו המצוה, גם אפילו (ג) מטלית גדול לטלית קטן, שטלית גדול וטלית קטן שונים. אבל אין להתיר ציצית מטלית של גדול ולתנן (ג) בטלית של קטן, דחייבו רק מדרבנן⁴¹. ובפרי"מגדים נסתפק אם מותר להתיר ציצית מטלית של צמר לתנן בטלית של שאר מינים, להפסיקים לעיל בסימן ט סעיף א דשאר מינים הוא רק מדרבנן; והאר"צ והת"ת מיקל בזה: (ב) בטלית אחר. עין בפרי"מגדים שכתב דאם מצוים לו ציצית אחרים להשיג, נכון להתמיר שלא להתיר ציציותיו, אם לא באפן המבאר בסעיף קטן ג: (ג) בבגד אחר לא. כי יש אסור, שמבגד טלית של מצוה בחנם, (ד) אם לא שנתבלה הטלית, או מותר להתיר ציציותיו בכל גונו; או (ה) שרוצה למכרו לנכרי או (ו) לעשות מהטלית בגד שלא יהיה לו ד' כנפות, מותר לשלן. אבל אם רוצה למכרו הטלית לישראל, אסור לקח ציציותיו, (ז) אף שישאל השני יוכל להטיל ציצית בעצמו אפילו הכי אסור. ומותר להסיר הציצית ולתת תחתיהם (ח) יותר נאים משום הדור מצוה, או (ט) קשה וישנים ומסירים כדי לחדשם, או (י) בשנפסק חוט אחד ולא נשאר בו אלא כדי צניבה, אף-על-פי שצדן הציצית כשר, אף-על-פיכך מותר להסיר ולתת תחתיה שלמה. ודע עוד, דבמקום שהציצית הם שלמים וראויים להנמן לבגד אחר [לאפוקי (יא) אם הם רק כדי צניבה], יש (יב) מן האחרונים שכתבו דצניבה להתיר הקשרים והכריכות שלהם ולא להפסיקן ולקרע אותן, כדי שלא יכלה אותן; ובגד אמרו חז"ל: לא ישפך אדם מי בורז ואחרים צריכין להם. והת"ת אדם כתב: במקום ששקשה בעיניו השרתה להתיר, מותר לנתקם ואין בזה משום בל משתת, כיון דאין עושה דרך השחתה, עין שם: (ד) בר חיובא. אפילו (יג) אינו חייב רק מדרבנן: ב (ה) אינו יכול. עין במגן אברהם סעיף קטן ג, ומוכח מדרבנן דדוקא כנף שאין בו שעור להתעטף; ואף דאסור בגמרא אפילו אם הוא מתווק אמה על אמה, גם זה עדין אין בו שעור עטוף לדידה, אבל אם היה בהתחבית שעור שיהיה בו כדי להתעטף, מותר לצרף אותו לבגד אחר אפילו עם ציציותיו. אבל הט"ו בסעיף קטן ג פליג על זה ואסר (יד), וכן משמע בלבוש ודרד"ה חיים: (ו) עם הציציות. אבל בלא הציצית מותר לחברו (טו) אם הוא מתווק על-כל-פנים שלש אצבעות על שלש ואחר-כך ישיל בו ציצית, ומכל שאר הבגד אין צריך להתיר כלל. (ז) ודוקא אם קדם שנתחבר לה הבגד היה גם-כן פת חיובא, כגון שלא נקבע ממנה הבגד בעגולה⁴², אבל אם נקבע ממנה בעגולה ונעשית פת ג' נפסקה מציצית, צריך להתיר כל הציצית ולהטילם מחדש אחר שנעשית פת ד', דאי לאו הכי הוי תעשה ולא מן העשוי: (ז) בבגד אחר. אבל אם ירצה לחבר הבגד להבגד שנקרע ממנו, אפילו אם נקרע לגמרי ולא נשתייר כל-שהוא בחבור, אין צריך להתיר ממנו הציצית, ולא מפסקא משום תעשה ולא מן העשוי, כיון דתחלת עשייתו בבגד זה היה בכשרות; וכל זה אם לא נעשית הבגד פת ג' בעת הקריעה, וכנ"ל בסעיף קטן ו, וגם דוקא אם הבגד מתווק על-כל-פנים ג' על ג', וכבסמוך סעיף ד. כל זה הוא לדעת השלחן-ערוך⁴³ והמגן אברהם בסעיף קטן ג, אבל הט"ו בסעיף קטן ג פוסק שאין נפקא-מנה בין אם הצרף לבגד אחר או זה גופא, הכל הוא בכלל תעשה ולא מן העשוי; ויש להתמיר, וכן פסק דרד"ה חיים: ג (ח) ובכל חלק וכו'. אבל אם אין בכל חלק כדי להתעטף, כמו שהוא שכיח בטליתות קטנים שלנו ששנתחלק לשתיים אין בהם שעור עטוף, נחבטל מהם תכף המצות ציצית, (י) ואם ירצה אחר-כך לחבר חלק אחד לחברו או לשאר חתיכה, צריך להתיר מתחלה כל הציציות. ואם חלק אחד יש בו שעור עטוף ואחד אין בו, אין צריך להתיר רק (יט) מהחלק שאין בו, ואחר-כך ישיל בו מחדש אחר שיתחברו החלקים יחד: (ט) אין בו וכו'. והציצית שנשארו אין שם פסול עליהם, כיון דיש בהן כדי שעור עטוף⁴⁴, על-כן אם ירצה יכול לצרף

שער הציון

(א) ב"ח: (ג) ארצות-הים בשם שו"ת בית-יהודה: (ג) ארצות-הים: (ד) ארצות-הים: (ה) בסימן כ במשנה ברורה: (ו) מגן אברהם: (ז) ארצות-הים: (ח) לבוש וט"ו: (ט) ארצות-הים: (י) מגן אברהם: (יא) פרי"מגדים: (יב) עלת-תמיד ואלה רבה: (יג) עלת-תמיד: (יד) וכן פסק בארצות-הים: (טו) מלקמן סעיף ד: (טז) דרד"ה חיים: (יז) דרד"ה חיים וארצות-הים: (יח) דרד"ה חיים, וסבירא לה כהט"ו שכתבתי באת הקודם, אבל להמגן אברהם שם אין צריך להתיר כלל:

